

УДК 341.45

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2021.1.10>**Валентина ЧУЄНКО**

кандидат юридичних наук, доцент кафедри цивільно-правових дисциплін та міжнародного права, Міжрегіональна Академія управління персоналом, вул. Фроментівська, 2, м. Київ, Україна, 03039
ORCID: 0000-0001-8458-5808

Valentina CHUIENKO

PhD, Associate Professor of Civil Law and International Law, Interregional Academy of Personnel Management, 2 Frometivska str., Kyiv, Ukraine, 03039
ORCID: 0000-0001-8458-5808

**ПРАВОВІ АСПЕКТИ ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОГО
ЦЕНТРАЛЬНОГО БЮРО ІНТЕРПОЛУ****LEGAL ASPECTS OF THE ACTIVITY
OF THE NATIONAL CENTRAL BUREAU OF INTERPOL**

Мета статті полягає у науковому дослідженні правових аспектів взаємодії правоохоронної системи України з Міжнародною організацією кримінальної поліції.

Насамперед актуальність теми мотивована важливістю співробітництва у сфері протидії злочинності. Визначено основні цілі Інтерполу, сформульовані у Статуті організації, та підкреслено значущість вступу України до організації.

Співробітництво здійснюється через – Національні центральні бюро, що за науковим визначенням є спеціалізованими підрозділами в структурі національних правоохоронних органів на правах організатора і координатора міжнародної співпраці у сфері боротьби зі злочинністю і надання правової допомоги. У статті зазначено, що функцію НЦБ Інтерполу у вітчизняній системі виконують органи Національної поліції.

Наведено ряд нормативно-правових актів, що становлять правову основу діяльності НЦБ Інтерполу, зокрема проаналізовано норми Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Національну поліцію», що визначають ключові завдання, покладені на органи у сфері міжнародної протидії злочинності. Окремо висвітлено проблему відставання правового регулювання від трансформацій у структурі вітчизняних та міжнародних органів, що виражається у тривалій відсутності оновленого нормативного акта з питань інформаційної співпраці.

У статті присвячена особлива увага головному аспекту взаємодії з МОКП – обміну оперативною інформацією за допомогою високотехнологічних систем в рамках кримінальних проваджень. Визначено цілі обміну інформацією, а також етапи його здійснення, що виражаються в надсилання запитів, аналізі та наданні відповідей з використанням баз даних Інтерполу.

Наведено статистику співпраці станом на кінець 2020 року, що свідчить про активність національних правоохоронних органів у загальному процесі боротьби з криміногенними проявами.

Грунтуючись на проведеному дослідженні зроблено висновок щодо активізації співпраці, для цілей якої є потреба в наукових розробках з аналізу чинної як вітчизняної, так і міжнародної нормативно-правової бази та швидкому реагуванні на зміни, удосконаленні механізмів взаємодії та координації.

Ключові слова: національне центральне бюро інтерполу, протидія злочинності, міжнародна співпраця, правоохоронні органи.

This research highlights the legal aspects of the interaction of the law enforcement system of Ukraine with the International Criminal Police Organization.

First of all, the urgency of the topic is motivated by the importance of cooperation in combating crime. The main goals of Interpol, formulated in the Charter of the organization, are defined, and the importance of Ukraine's accession to the organization is emphasized.

Cooperation will be carried out through - National Central Bureaus, which by scientific definition are specific units in the structure of national law enforcement agencies as organizers and coordinators of international cooperation in the fight against crime and legal aid. The article states that the function of the Interpol NCB in the domestic system is performed by the National Police.

A number of normative legal acts constituting the legal basis of the Interpol NCB are presented, in particular, the norms of the Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine "On Approval of the Regulation on the National Police" are analyzed. The problem of lag of legal regulation from transformations in the structure of domestic and international bodies, which is expressed in the long absence of an updated normative act on information cooperation, is highlighted separately.

The article pays special attention to the main aspect of cooperation with the IOC - the exchange of operational information through high-tech systems in criminal proceedings. The goals of information exchange are defined, as

well as the stages of its implementation, which are expressed in sending inquiries, analysis and providing answers using Interpol databases.

The statistics of cooperation as of the end of 2020 are given, which testifies to the activity of national law enforcement agencies in the general process of combating criminogenic manifestations.

Based on the study, a **conclusion was made** on the intensification of cooperation, for the purposes of which there is a need for research to analyze the current domestic and international legal framework and respond quickly to changes, improve mechanisms for interaction and coordination.

Key words: national central bureau of interpol, crime prevention, international cooperation, law enforcement agencies.

Актуальність проблеми. Незважаючи на високий рівень розвитку суспільства, утвердження ідей миру та гуманізму, наразі проблема міжнародної злочинності стоїть досить гостро і вимагає активного реагування світової спільноти. У зв'язку з появою нових видів злочинів, що мають транснаціональний характер та розуміння неефективності боротьби з ними кожної країни відусоблено, підсилюється значення інтеграційних процесів.

Міжнародне співробітництво в протидії злочинності належить до пріоритетних напрямків дослідження ряду як зарубіжних, так і українських правників. Л. А. Філяніна визначає міжнародне співробітництво щодо запобігання і боротьби з міжнародною злочинністю як специфічну діяльність держав та інших учасників міжнародних відносин у сфері запобігання злочинності, боротьби з усіма її проявами та визначення порядку поведінки з особами, які скоїли суспільно небезпечні діяння [1, с. 434]. Першочергово вчена наголошує на координації зусиль усіх держав, що є глобальним завданням усіх міжнародних організацій, проте особливо залежить від діяльності Міжнародної організації кримінальної поліції, членом якої з 1992 року є Україна.

Окремим вектором розробки наукових напрацювань є саме роль взаємодії Інтерполу з правоохоронними органами України, визначення правових засад та механізмів функціонування НЦБ Інтерполу, що і визначено метою цієї статті.

Аналіз останніх наукових публікацій. Значне теоретичне дослідження історичних передумав та процесу становлення Міжнародної організації кримінальної поліції було проведено О. М. Бандуркою [2]. Проте у зв'язку зі змінами, що відбулися в структурі правоохоронних органів України та з втратою чинності деяких законодавчих актів, спостерігається недостатня кількість актуальних досліджень, до яких можна віднести праці М. Ю. Кравчука [3], С. М. Перепьолкіна та Г. Л. Кохан [4].

Виклад основного матеріалу дослідження. Значення Інтерполу як організації розкривається через його цілі, якими відповідно до Статуту організації є забезпечення та

підтримка найширшої взаємної допомоги між усіма органами кримінальної поліції в межах законодавства різних країн та в дусі Загальної декларації прав людини, створення та розвиток всіх інституцій, які можуть ефективно сприяти попередженню та припиненню загальнокримінальних злочинів [5].

25 березня 1993 року Кабінетом Міністрів України було прийнято спеціальну постанову як відповідь на прийняття України до Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерполу, що було визначним кроком у сфері інтеграції [6]. Постанова закріпила початок співробітництва та визначила, що взаємодія правоохоронних органів України з компетентними органами зарубіжних держав щодо вирішення питань боротьби із злочинністю, що має транснаціональний характер або виходить за межі країни, здійснюється лише через Національне центральне бюро Інтерполу.

По-перше, необхідно зазначити, що національні центральні бюро Інтерполу становлять частину структури організації та мають забезпечувати взаємодію між різними відомствами в межах країни, між органами інших країн та Генеральним секретаріатом.

На думку І. І. Бруса, НЦБ Інтерполу в Україні є специфічним підрозділом, який належить до структури національних правоохоронних органів на правах організатора і координатора міжнародної співпраці у сфері боротьби зі злочинністю і надання правової допомоги, що наділений відповідною правозастосовною компетенцією, і водночас залишається невід'ємним елементом системи Інтерполу [7, с. 190].

Функції НЦБ Інтерполу вітчизняним законодавством покладено на органи національної поліції. Правова основа взаємодії Інтерполу з правоохоронними органами України включає ряд різних за юридичною силою нормативно-правових актів, серед яких можна виділити Закон України «Про Національну поліцію» [8], Постанову Кабінету Міністрів України «Про затвердження положення про Національну поліцію» [9], Наказ № 613/380/93/228/414/510/2801/5 «Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України

інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол» [10].

Рядом науковців довгий час зверталася увага на недоліки законодавчої бази, з огляду на її застарілість. Причиною критики було те, що незважаючи на зміни в законодавстві України у сфері кримінального судочинства, законодавстві у сфері захисту персональних даних, трансформації системи правоохоронних органів та їх нормативного забезпечення, а також на нововведення організаційного та технічного характеру, що відбулися і в діяльності самого міжнародної організації, довгий час процес обміну інформацією з Інтерполом регулювався Інструкцією, прийнятою в 1999 році. Потреба в необхідності переглянути нормативно-правові акти, що регулюють діяльність НЦБ Інтерполу в Україні на відповідність вітчизняному та міжнародному законодавству та оновленні правової бази стояла досить гостро. Проблема була вирішена 17 серпня 2020 року шляхом прийняття нового документу, в якому визначаються засади використання інформаційної вивстеми МОКП.

Ефективність діяльності НЦБ Інтерполу в Україні напряму залежить від чіткості формулювання функцій та напрямів. Аналіз законодавства дозволяє виділити ряд ключових завдань, що покладаються на органи Національної поліції, як-от представництво та забезпечення виконання зобов'язань України в Інтерполі, організація взаємодії правоохоронних та інших державних органів України з Інтерполом, використання та надання іншим правоохоронним органам України доступу до інформаційно-телекомунікаційних систем і банків даних Інтерполу, внесення до цих банків даних інформації, виконання в межах компетенції запитів органів правопорядку інших держав, звернення із запитом до органів правопорядку інших держав або міжнародних організацій поліції, виконання запитів правоохоронних органів інших держав або міжнародних організацій поліції [9].

Потрібно наголосити, що найбільш важливою функцією Інтерполу – ключем міжнародної поліцейської співпраці, є саме забезпечення можливості надійного та швидкого обміну інформацією.

Інформаційна система Інтерполу включає банки даних, системи зв'язку, розвинуті безконтактні технології й інші засоби. Обмін інформацією спрямовується на досягнення широкого спектру цілей, як-от встановлення місця знаходження осіб, що перебувають у розшуку або становлять будь-який криміналістичний інтерес, розслідування вже скоєних

злочинів та попередження потенційних, ідентифікація трупів, організованих груп, дослідження тенденцій розвитку злочинності та перспектив боротьби.

Власне процес використання інформації передбачає декілька етапів. По-перше, уповноважені суб'єкти, до яких належать правоохоронні органи, структурні підрозділи Офісу Генерального прокурора, Центрального управління Служби безпеки України, Національного антикорупційного бюро України, центрального апарату Державного бюро розслідувань, апаратів міністерств та центральних органів виконавчої влади, Департаменту з питань виконання кримінальних покарань висловлюють необхідність отримання інформації шляхом надсилання запитів до територіальних підрозділів НЦБ. По-друге, в межах визначеного строку дані запити піддаються аналізу щодо їх обрнтованості та повноти. По-третє, запити, що повинні містити усі необхідні відомості та бути оформленими відповідно до вимог організації, надсилаються уповноваженому підрозділу, який вирішує питання про надання відповіді або відмову. Обмін інформацією здійснюється за допомогою публікації оповіщень, циркулярів, повідомлень [10].

Варто відзначити, що взаємодія правоохоронних органів України з Інтерполом поживляється, та результати її періодично публікуються на сайті Міністерства внутрішніх справ України. Так, за наявною статистикою на кінець 2020 року зафіксовано 874 випадки спрацювання баз даних Інтерпол «Особи» за 100% співпадинням, затримано та передано до лав Національної поліції 92 особи, що перебували в міжнародному розшуку. Проліюстровано, що серед злочинів, вчинених затриманими особами найбільшу кількість становить шахрайство, участь у терористичних угрупованнях та незаконний обіг наркотичних речовин [11].

Висновки. Отже, Міжнародна організація кримінальної поліції належить до найбільш значущих міжнародних організацій, що зумовлюється метою її діяльності та існуючою прогресивною системою комінукації між правоохоронними органами країн та обміну інформацією. Враховуючи світовий масштаб небезпеки транснаціональної злочинності, посилення співпраці постає як першочергове завдання. Для здійснення ефективного впливу на глобальні криміногенні процеси збоку України потрібно активізувати подальші наукові дослідження механізму діяльності НЦБ Інтерполу та недопускати відставання законодавства від вимог сучасності.

Література:

1. Л. А. Філянніна. Міжнародний досвід запобігання і боротьби з організованою злочинністю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2019. № 6. С. 434–436.
2. О. М. Бандурка. Інтерпол: Міжнародна організація кримінальної поліції : наук.-практ. посібник. Харків : Основа. 2003. 324 с.
3. М. Ю. Кравчук. Актуальні питання функціонування Українського бюро Інтерполу у сфері боротьби зі злочинністю. *Порівняльно-аналітичне право*. 2019. № 1. С. 296–298.
4. С. М. Перепьолкін, Г. Л. Кохан. Міжнародна організація кримінальної поліції – Інтерпол. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 6. С. 255–257.
5. Статут міжнародної організації кримінальної поліції – ІНТЕРПОЛ: Статут, Міжнародний документ від 13.06.1956. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#top.
6. Про Національне центральне бюро Інтерполу: Постанова Кабінету Міністрів України від 25.03.1993 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-93-p#Text>.
7. І. І. Брус. Організаційно-правові аспекти функціонування Національного центрального бюро Інтерполу в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2014. № 6. С. 189–192.
8. Про Національну поліцію: Закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
9. Про затвердження положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-p/conv#Text>.
10. Про затвердження Інструкції про порядок використання правоохоронними органами України інформаційної системи Міжнародної організації кримінальної поліції – Інтерпол: Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Офісу Генерального прокурора України, Національного антикорупційного бюро України, Служби безпеки України, Державного бюро розслідувань, Міністерства фінансів України, Міністерства юстиції України від 17.08.2020 року № 613/380/93/228/414/510/2801/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>.
11. Результати співпраці України та Інтерполу. URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/infographics/rezultati-roboti-ukrayini-ta-interpolu>

References:

1. Filyanin, L. A. (2019) International experience in preventing and combating organized crime. *Legal scientific electronic journal*, no. № 6, pp. 434–436.
2. Bandurka, O. M. (2003) Interpol: International Criminal Police Organization: scientific-practical. manual. Kharkiv: Basis [in Ukrainian].
3. Kravchuk, M. Yu. (2019) Topical issues of functioning of the Ukrainian Bureau of Interpol in the field of fight against crime. *Comparative and analytical law*, no. 1, pp. 296–298.
4. Perepelkin, S. M., Kohan, G. L. (2020) International Criminal Police Organization – Interpol. *Legal scientific electronic journal*, no. 6, pp. 255–257.
5. Statute of the International Organization of Criminal Police - INTERPOL: Statute, International document of 13.06.1956. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_142#top.
6. On the National Central Bureau of Interpol: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 25, 1993 № 220. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/220-93-p#Text>.
7. Brus, I. I. (2014) Organizational and legal aspects of the functioning of the National Central Bureau of Interpol in Ukraine. *Legal scientific electronic journal*, no. 6, pp. 189–192.
8. On the National Police: Law of Ukraine of 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19/conv#Text>.
9. On approval of the Regulation on the National Police: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of 28.10.2015 № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-p/conv#Text>.
10. On approval of the Instruction on the procedure for using the information system of the International Criminal Police Organization – Interpol: Order of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine, Office of the Prosecutor General of Ukraine, National Anti-Corruption Bureau of Ukraine, Security Service of Ukraine, State Bureau of Investigation, Ministry of Finance of Ukraine, Ministry of Justice Of Ukraine dated 17.08.2020 № 613/380/93/228/414/510/2801/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0849-20#Text>.
11. Results of cooperation between Ukraine and Interpol. URL: <https://mvs.gov.ua/press-center/infographics/rezultati-roboti-ukrayini-ta-interpolu>.